

NYUGDÍJELLÁTÁSOK

Észak-Magyarországi JOGpontok

Jelen fejezet célja annak bemutatása, hogy az előző fejezetekben kifejtett közterhek megfizetése esetén a biztosított egyéni vállalkozó milyen ellátási jogosultságokra tesz vagy tehet szert.

A nyugdíjjárulék a nyugellátások igénybevételére ad lehetőséget, különösen öregségi nyugdíjra, de ezen kívül a hozzátartozói nyugellátásokra (pl.: özvegyi/szülői nyugdíj, árvaellátás) is.

Jelen fejezet a gyakoribb ellátások fontosabb részletszabályait tárgyalja a családnak nyújtott támogatások kivételével, az arra vonatkozó szabályokat egy külön fejezet foglalja össze.

I. Nyugdíjellátások

I/1. Öregségi nyugdíj

Az öregségi nyugdíj az un. saját jogú nyugdíj, amelynek kérdése mindenkit érint. Azonban a jogosultság, valamint pontos összege kiszámítása egy bonyolult és időigényes

feladat. Az öregségi nyugdíjnak több típusa van az arra jogosultak köre alapján. Ezek a főbb típusok és megszerzésének legfontosabb feltételei az alábbiak:

Öregségi teljes nyugdíjra az jogosult, aki

- az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte, és
- legalább húsz év szolgálati idővel rendelkezik, valamint
- azon a napon, amelytől kezdődően az öregségi teljes nyugdíjat Tbj. szerinti biztosítással járó jogviszonyban nem áll.

Öregségi teljes nyugdíjra életkorától függetlenül jogosult az a nő is, aki

- legalább negyven év jogosultsági idővel rendelkezik, és
- azon a napon, amelytől kezdődően az öregségi teljes nyugdíjat megállapítják, a Tbj. szerinti biztosítással járó jogviszonyban nem áll.

Öregségi résznyugdíjra az jogosult, aki

- az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte, és
- legalább tizenöt év szolgálati idővel rendelkezik, valamint

- azon a napon, amelytől kezdődően az öregségi résznyugdíjat megállapítják, Tbj. szerinti biztosítással járó jogviszonyban nem áll.

Mint látható mindhárom esetben megegyezik az utolsó feltétel, ez a gyakorlatban az egyéni vállalkozók esetében automatikusan megtörténik, ugyanis esetükben a megszűnés napja az a nap, amikortól a nyugdíj számukra megjár.

Az öregségi nyugdíj összege az elismert szolgálati időtől és az öregségi nyugdíj alapját képező havi átlagkereset összegétől függ.

Az öregségi nyugdíj pontos összege az öregségi nyugdíj alapját képező havi átlagkereset összegének a megszerzett szolgálati időhöz tartozó, törvényben meghatározott százaléka (nyugdíjszorzó), azzal hogy minden évben meghatározásra kerül, hogy mennyi a nyugdíj minimális összege.

Az öregségi nyugdíj alapját képező havi átlagkereset hosszú időszakot ölel fel, jelen szabályok alapján annak összegét az 1988. január 1-jétől a nyugdíj megállapításának kezdő napjáig elért (kifizetett), a kifizetés idején érvényes szabályok szerint nyugdíjjárulék alapjául szolgáló kereset, illetve jövedelem

havi átlaga alapján kell meghatározni, ha az igénylő rendelkezik ezen időszak legalább fele részére keresettel.

A havi kereseteket, tekintettel arra, hogy időben mekkora a visszalépés, valorizálják, azaz az értékét a mai keresetek szintjéhez igazítják. Ezután a kereset és jövedelem összegéből levonják a kifizetés időpontjában hatályos szabályok alapján kirovandó járulékokat (amelyek az előző fejezetekben már tárgyalásra kerültek) és személyi jövedelemadót. Ezt a végösszeget ezután el kell osztani az időszak azon napjainak összegével, amelyeken keresettel vagy jövedelemmel rendelkezett. Ezt a napi átlagkeresetet meg kell szorozni 365-tel és visszaosztani 12-vel, hogy megkapjuk a havi nettó átlagkeresetet, amely a nyugdíj alapja lesz a korábban már említett nyugdíjszorzóval együtt. Ha ez a havi kereset meghaladja a 372.000,- Ft-ot, akkor az ezt meghaladó kereset-részeket csak csökkentett mértékben lehet figyelembe venni. Továbbá a szorzóval elért eredmény főszabályként nem haladhatja meg az alapját képező havi átlagkereset összegét.

A már szintén említett nyugdíjminimum jelenlegi összege 28.500,- Ft, amely várhatóan jövőre sem emelkedik. Ez azonban a résznyugdíjra nem vonatkozik, ehhez a típushoz

nem került törvényi minimum meghatározásra, így ennek összege még ennél is kevesebb lehet.

Fontos megemlíteni, hogy a nyugdíjjogosultság megszerzéséhez figyelembe veendő szolgálati idő nem egyezik meg az annak számításához alapul vett szolgálati idővel. A számításnál ugyanis azok az időszakok, amikor a bruttó kereset/jövedelem nem éri el a mindenkori minimálbért arányosítani kell az összeget, így az csökkentett formában kerül figyelembe vételre. Ez különösen a kisadózó főállású egyéni vállalkozók számára jelent kockázatot jelenleg.

A szolgálati idő megállapítása szempontjából azt is figyelembe kell venni, hogy vannak olyan időtartamok, amelyeket mindenképp szolgálati időnek kell venni, mint például 1998. előtt folytatott felsőfokú tanulmányok ideje, sorkatonai szolgálat ideje. Ezen kívül vannak olyan családtámogatási és álláskeresői ellátások, amelyekből levonásra kerül nyugdíjjárulék, így beleszámítanak a szolgálati időbe (pl.: gyermekgondozási segély).

Abban az esetben, ha valaki a nyugdíjkorhatárt betöltötte ugyan, de nem szerezte meg a 20, illetve 15 év szolgálati időt, akkor lehetősége van arra, hogy legfeljebb öt év szolgálati

időt megállapodás útján szerezzen meg. Megállapodás köthető továbbá a nyugdíjalapot képező jövedelem növelésére is.

A megállapodást köthet, a megkötés napján érvényes minimálbér alapulvételével számított 34 % nyugdíjjárulék fizetésével az a nagykorú személy, aki húsz vagy tizenöt év szolgálati idő elérése érdekében kizárólag az öregségi résznyugdíjra vagy öregségi teljes nyugdíjra jogosultsághoz szükséges hiányzó szolgálati idejét kívánja szolgálati időként elismertetni. Fontos azzal tisztában lenni, hogy a nyugdíjjárulékot a megállapodás megkötését követő tizenöt napon belül egy összegben kell megfizetni. A határidő indokolt esetben egy alkalommal, legfeljebb 30 nappal meghosszabbítható.

Ha valaki 15 évet nem tudott megszerezni a fenti megállapodással sem, akkor az a személy nem jogosult öregségi nyugdíjra, helyette a szociális ellátórendszer keretében időskorúak járadékát igényelheti.

Itt célszerű megjegyezni azt is, hogy hasonló megállapodás a szolgálati idő vagy átlagkereset növelésére korábban is megköthető, a törvény által szabályozott esetekben. Ezek közül a legáltalánosabb, hogy egy nem saját jogú nyugdíjas

nagykorú, aki Tbj. szerint biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonyban nem áll, a biztosítás nem terjed ki rá, vagy biztosítása szünetel, a nyugellátásra jogosító szolgálati idő és nyugdíjalapot képező jövedelem szerzése céljából 34 % nyugdíjjárulék fizetésének vállalása mellett megállapodást köt. A megkötés után a nyugdíjjárulékot a tárgy hónapot követő hónap 12. napjáig kell megfizetni. A megállapodás szolgálati időre és nyugdíj alapjául szolgáló átlagkereset megszerzésére külön-külön nem köthető meg. A megállapodás esetén a járulékfizetés alapja a megállapodást kötő személy által megjelölt jövedelem, de legalább a mindenkor érvényes minimálbér összege.

Ahhoz, hogy a nyugellátást folyósítani lehessen, a nyugdíjfolyósító szervvel adategyeztetési eljárást kell lefolytatni. Ez naptári évenként egyszer kezdeményezhető csak. Az érintett személy részére 10 napon belül az igazgatási szerv részletes kimutatást küld a nyilvántartott következő adatokról:

- biztosításban töltött időszakok, egyéb fedezett szolgálati idők, nők esetén kordedvezményre jogosító idő,
- foglalkoztatók adatai,

- 1987. december 31-ét követő nyugdíjjárulék köteles kereset és a levont nyugdíjjárulék,
- azok az időszakok, amelyre nem történt járulékfizetés.

Ha az adatok teljes körűek, vagy további adatok igazolását, időszakok figyelembevételét az ügyfél nem kívánja kezdeményezni, akkor a beleegyezés vagy 90 nap visszajelzés nélküli idő elteltével a kimutatásban szereplő adatok alapján elismerhető szolgálati és kedvezményre jogosító időről határozat kerül kiállításra, majd azt egyeztetett adatként nyilvántartásba veszik.

A biztosítottak joga van jelezni a kimutatásban nem vagy tévesen szereplő adatokat a helyes adatokat igazoló, alátámasztó dokumentumok megküldésével.

Az egyeztetési eljárást az igazgatási szerv bizonyos időszakokra történő fókusszal hivatalból is végzi a nyugdíjhoz közeledők körében, ezzel is csökkentve az egyénre háruló adminisztrációs terheket és azok idejét.

Az egyeztetési eljárás befejezése után a biztosított a megszerzett szolgálati idejéről, korkedvezményre jogosító idejéről, vagy a nők negyven évi jogosultsági idő alapján

igényelhető öregségi nyugdíjához szükséges jogosultsági idejéről hatósági bizonyítvány kiállítását kérheti.

I/2. Hozzá tartozói nyugellátások

A hozzá tartozói nyugellátások meghatározott szolgálati idő megszerzése esetén a volt biztosított hozzá tartozójának járnak. A legfontosabb ilyen ellátások az alábbiak:

- özvegyi nyugdíj: az elhunyt nyugdíjas, illetve nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt személy házastársának, meghatározott feltételek mellett élettársának, valamint elvált házastársának járó nyugellátás.
- árvaellátás: az elhunyt nyugdíjas, illetve nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt személy gyermekének, örökbe fogadott gyermekének, meghatározott feltételek esetén nevelt gyermekének, testvérének, unokájának járó ellátás.
- szülői nyugdíj: az elhunyt biztosított (nyugdíjas) szülőjének, nagyszülőjének, meghatározott feltételek fennállása esetén nevelőszülőjének járó ellátás.

Ezeknek az ellátástípusoknak a számítási alapját a már korábban részletezett havi átlagkereset jelenti, azonban a törvény itt is meghatároz minimum összegeket, amelyek mindenképpen járnak. Abban az esetben, ha az özvegynek saját jogán is nyugdíj jár, akkor bizonyos esetekben a kettő együttes kifizetésének van felső határa.

1/3. Önkéntes nyugdíjpénztárak

Az önkéntes egészségpénztárakhoz hasonlóan lehetőséget ad a jogalkotó az önkéntes nyugdíjpénztárba való belépésre, amelynek működése nagyon hasonló az egészségpénztárakhoz. A nyugdíjpénztár célja nyugdíj szolgáltatás nyújtása. A tag egyéni folyószámláján lévő megtakarítást a tag a nyugdíjkorhatár elérése után a pénztár alapszabályában foglalt feltételekkel felhasználhatja egy összegben, járadék formájában vagy a kettő kombinációjaként is.

A megtakarítás elsődleges célja a nyugdíjas évek anyagi biztonságának megteremtése és az életszínvonal emelése az állami nyugdíj kiegészítésével. A nyugdíjkorhatár elérését követően a nyugdíjpénztári megtakarítás 10 éves tagsági

viszony után adómentesen hozzáférhető. A nyugdíjpénztár az egészségpénztárhoz hasonlóan relatíve alacsony havi tagsági díj megfizetése mellett is igénybe vehető szolgáltatás. A jogszabályi környezet könnyen lehetővé teszi azt is, hogy valaki az egyik pénztárból egy másikba átlépjen.

Az egyéni befizetések után ebben az esetben is 20%-os, évi maximum 150.000,- Ft-os adókedvezményt igényelhet a tag. Fontos azonban kiemelni, hogy az egészség- és nyugdíjpénztári kedvezmények összeadódnak. A befizetett díjakból a nyugdíjpénztár maximum 6 % költséget vonhat le, ezután a fennmaradó összeget befekteti, majd az ebből származó hozamot a tag számláján jóváírja. A pénztártagot megillető adókedvezményből a pénztár költséget nem von le. Ebben az esetben is mód van munkáltatói (cafeteria) hozzájárulásra, azonban ez az egyéni vállalkozóra csak a foglalkoztattjai tekintetében terjed ki.